

LOGBOEK

27 januari 2022: 'Dilemma's bij actief burgerschap': waar lopen professionals en vrijwilligers tegenaan? Met Monique Kremer.

Participatienetwerk Zeeland

Een gezamenlijke zoektocht
naar een kompas voor
burgerparticipatie

Meer ruimte voor
praktische
oplossingen die
Zeeuwen zelf zien
voor het verbeteren
van de leefbaarheid

Ervaring
uitwisselen en
meer te weten
te komen over
de tools om
initiatieven uit
de samenleving
verder te
helpen

27 januari 2022

DILLEMMA'S BIJ ACTIEF BURGERSCHAP met Monique Kremer

Logboek 27 januari 2022 'DILEMMA'S BIJ ACTIEF BURGERSCHAP' Waar lopen professionals en vrijwilligers tegenaan? Met Monique Kremer

27 januari diepen we de dilemma's die we in november tegenkwamen verder uit. Monique Kremer stapt opnieuw aan boord. Het thema van de bijeenkomst: 'dilemma's bij actief burgerschap' en waar lopen betrokken partijen tegenaan? Het is weer een digitale sessie, want corona houdt ons nog steeds in zijn greep.

In haar inleiding vertelt Monique eerst wat achtergronden over haar onderzoek over [alledaagse attentheid en attente plekken](#). We weten dat het belangrijk is dat mensen elkaar ontmoeten. Maar hoe kun je dat stimuleren? Hoe kunnen scheidslijnen kleiner worden? En wat is daarbij de rol van de overheid? Nu de overheid steeds meer van ons vraagt, worden sommige mensen steeds kwetsbaarder in eigen huis. Hoe vind je die mensen, zodat je iets voor ze kunt doen? Kijk om te beginnen in de wijk. Zoek de mensen die kwetsbaar zijn én de mensen die graag iets willen doen voor anderen. Die laatste groep komt niet als het móet, als het om bezuinigingen gaat. Die mensen moeten een eigen motivatie hebben om te komen helpen. Dus zoek de mensen die iets meer willen doen, maak het hen niet te moeilijk, en vraag niet te veel.

En zoek – en creëer - meer attente plekken. Plekken zoals scholen, winkels, bibliotheken, wijkcentra, de Hema, de Kringloop. Kijk naar de vormen van sociale samenhang die er al zijn in de wijk. En anticipeer erop als je bouwt als professional. Creëer die plekken. Let op hoe je de wijk inricht, met pleinen, met bankjes, enz.

Als welzijnsorganisatie moet je nadenken of er voldoende attente plekken zijn voor mensen in verschillende levensfasen. Of verschillende gezondheidssituaties of beperkingen. In de praktijk kom je elkaar immers niet vanzelf tegen, maar je kunt er als welzijnsorganisatie wél voor zorgen dat er een plek is waar mensen elkaar tegenkomen als ze dat willen. En zorg er dan meteen voor dat mensen weten waar ze naar toe kunnen als ze merken dat iemand ánders hulp nodig heeft. Niet alleen ouderen, alledaagse attentheid is nodig voor iedereen, oud, jong, al of niet gezond, beperkt of eenzaam.

Monique zet vormen van sociale aandacht in een volgorde, waarin alledaagse attentheid een plek heeft tussen 'onderlinge zorg' en 'publieke familiariteit'. Publieke familiariteit is de vorm van sociale aandacht waarbij 'je ziet wat iemand doet, maar je doet er niets mee'. Bijvoorbeeld, in een gesprek merk je iets en je doet er niets mee. Als je er structureel en langdurig wél iets mee doet, dan is er sprake van onderlinge zorg. De onderverdeling van Monique: * Verplichte zorgzaamheid (dit wil niemand), * Onderlinge zorg, * [Alledaagse attentheid](#), * Publieke familiariteit (dat willen mensen), * Anonimiteit, * Sociale spanningen (dat wil niemand)

[Attente plekken: die kun je dus ook organiseren.](#)

We bespreken met Monique drie dilemma's die we noteerden in de bijeenkomst van 10 oktober 2021. De dilemma's gaan alle drie over actieve burgers in relatie tot de overheid. Eerst een presentatie van Monique waarin ze stilstaat bij de drie dilemma's:

Actieve burgers die het 'zelf willen doen', maar steeds kijken naar de overheid. Als overheid moet je altijd meedoen en aandacht geven, maar er is ook weerstand. Wanneer doe je het goed? Zorg allereerst dat de vraag helder is. Gaat het om geld? Dan mag je eisen stellen, want het gaat om publiek geld. Gaat het om regels, zoals vergunningen? Dan ook moet je eisen en grenzen stellen, want de overheid moet aan andere regels voldoen dan een initiatiefnemer. Uitweg: zorg dat de vraag helder is en geef aandacht, kennis en erkenning, kijk welke ruimte in regels en geld er is, en wees duidelijk.

Actieve burgers zijn goed voor sociaal weefsel maar vergroten ongelijkheid. In de praktijk lijkt er een 'participatie elite' te zijn; een specifieke groep burgers die elkaar goed weet te vinden. Vaak wit en hoogopgeleid. Maar is dat erg? Zonder die mensen gebeurt er ook niets. Zonder die groepjes komt er niet veel van de grond. Maar realiseer je je dat en wil je daarom per sé inclusie, dan gebeurt er ook niets. Je zou een voorwaarde kunnen stellen: geen inclusie, dan geen steun. Dat kan. Maar de echte uitweg is het aanmoedigen van nieuwe vormen van initiatieven en die nieuwe vormen ook financieel steunen als overheid. Zet daarbij intermediairs vanuit overheden en maatschappelijke organisaties in om naast die maatschappelijke initiatieven te gaan staan.

Actief burgerschap draagt zorg voor een ander maar kan over de grenzen van medeburgers gaan. Monique deelt die zorg. Bezuinigingen leggen best veel druk op vrijwilligers die veel op hun bord krijgen. Vrijwilligers mogen veel, maar gaan soms ook te ver. Dat veroorzaakt nieuwe dilemma's, bijvoorbeeld over privacy. Een uitweg kan zijn: maak het bespreekbaar. Bespreek ethische dilemma's en verhelder rollen en taken. Oprechte aandacht voor het bouwen aan de relatie is essentieel. 'De praktijk tussen mensen is bepalend voor de resultaten die waardevol zijn voor de samenleving'.

Geloof in de goede bedoeling vanuit de burgers, benadrukt Monique. Dat men versterking nodig heeft, heb het daarover. Praat over de verschillen tussen het algemeen belang en het belang van een initiatief. Ga ervan uit dat iedereen zich opstelt als betrouwbare partner. Heb het ook over zelfvertrouwen en waardigheid van degene waarvoor je het doet dat diegene mee mag doen in de samenwerking.

Drie groepen deelnemers gaan met elkaar in gesprek over de drie dilemma's. Aanvullend op de presentatie van Monique, hieronder enkele highlights uit die gesprekken:

De relatie burger-overheid: de paradox van burgers die zelf een actieve bijdrage willen leveren aan hun woonomgeving, maar daarbij ook naar de overheid kijken. Hoe ga je om met hun verwachtingen? Kun je burgers helpen om op hun taak te zijn toegerust? Welke ondersteuning zou je als professional kunnen geven? Waar ligt de grens?

- Het is lastig om tot de 'gemeentelijke burcht' door te dringen. Gemeenten stellen zich onvoldoende dienstverlenend en ondersteunend op. Sommige initiatieven stoppen daarom met hun initiatief vanwege de onwerkbaar regelgeving en het gebrek aan medewerking vanuit de overheid.
- Right to Challenge is nog te spannend. Men weet niet hoe het werkt, laat staan dat men er gebruik van maakt.

Het publieke belang en de ongelijkheid die kan ontstaan door acties van burgers. Iedereen moet meedoen, maar zet je daardoor niet juist mensen buiten spel? Is inclusie een zegen of een belemmering?

- Veel mensen willen wel participeren maar hebben geen tijd en energie om actief te zijn. Zij zijn bezig met overleven. Wanneer zij met ondersteuning kunnen werken aan hun problemen, krijgen zij ruimte om met andere zaken bezig te zijn. Het is dus belangrijk om stil te staan bij de problematieken in de samenleving.
- Maak gebruik van professionele organisaties, maar ook van de kracht van hoogopgeleiden; zij kunnen ook anderen ondersteunen.
- Wees laagdrempelig, geef oprechte aandacht en een veilig gevoel. Mensen moeten voelen dat je naast hen staat en niet tegenover hen.
- Begin klein, want daar liggen vaak kansen die te realiseren zijn.
- Geduld en tijd; participatie en contact met de overheid vragen veel geduld, van iedereen.
- Niet westerse mensen en mensen die in armoede leven geven vaak gewenste antwoorden. Antwoorden waarvan ze denken dat die verwacht worden. Door een relatie op te bouwen en veiligheid te bieden kom je tot eerlijke antwoorden. We hebben inlevingsvermogen nodig!
- Communicatie is doorslaggevend, dus zorg voor maatwerk. Spreek elke doelgroep in de eigen taal aan en anticipeer op laagtaligheid. Maak een praatplaat bijvoorbeeld.
- Bouw aan relaties!
- Werk vindplaatsgericht en luister naar wat er speelt.

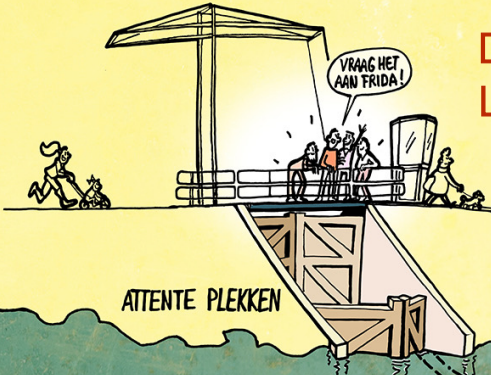
Vrijwilligerswerk en het privédomein: grenzen en risico's van wat een vrijwilliger kan of mag bieden aan ondersteuning. Wie is waarvoor verantwoordelijk? Hoe is de rolverdeling tussen de hulpvrager, de vrijwilliger en de overheid? Hoe bewaak je als professional dat hierin geen grens wordt overschreden?

- Een voorbeeld: in een volkstuinenproject dat wordt gedragen door vrijwilligers zijn er vaak onderlinge en persoonlijke spanningen. De vrijwilligers proberen de boel te sussen maar als het echt spannend wordt en de vrijwilligers het niet meer alleen aankunnen, zou een professionele, externe vertrouwenspersoon beschikbaar moeten zijn. Hoe organiseer je dit?
- Bij een formulierenbrigade zijn cliënten vaak zo goed van vertrouwen dat heel hun hebben en houwen op tafel gelegd wordt. De vrijwilliger is dan duidelijk: de eindverantwoordelijkheid blijft bij de mensen zelf. Maar ook hier zou een professional uitkomst bieden als de vrijwilliger er niet goed uitkomt.
- Vrijwilligers zouden misschien beter omschreven kunnen worden als 'professionele burgers', zeker als zij zijn opgeleid voor hun taken. Onderschat hen niet, maar geef steun waar dat nodig is. En geef ze vooral niet het gevoel dat ze er alleen voor staan.

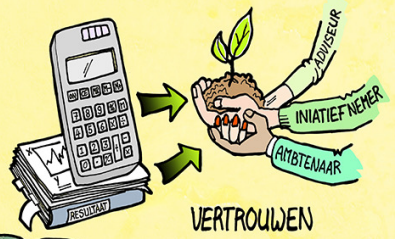
Afrondend een tip van Monique: de overheid in Zeeland lijkt nog onvoldoende uit de voeten te kunnen met het thema burgerinitiatieven, misschien goed om er een visie op te ontwikkelen. En in die visie ook meteen de 'alledaagse aandacht' en de 'attente plekken' mee te nemen.

DE HOOFDSTUKKEN VAN ONS LOGBOEK

- Samen leven, samen werken. Een mini-symposium vóór vertrek!
- Wij dagen je uit! Over Right to Challenge, het uitdaagrecht als participatie instrument
- 'Anders denken, anders organiseren'. Werken vanuit de bedoeling met Wouter Hart
- Startbijeenkomst intervisie overheidsparticipatie/ burgerparticipatie met Patrick Platschorre

- 'Vertrouwen om mee te doen?' met Monique Kremer (Standplaats Zeeland)
- 'Dilemma's bij actief burgerschap': waar lopen professionals en vrijwilligers tegenaan? Met Monique Kremer
- Zomernetwerkbijeenkomst met Stefanie Couwenberg.
- 'Jongeren & inclusie': iedereen doet mee! In Buurthuis de Pit met jongeren
- 'Zonder eigenbelang geen goede samenwerking' met Ruben van Wendel de Joode
- 'Hoe doet iedereen mee?' Over Jongerenparticipatie met Yvonne van Vonno (nog niet gepubliceerd)

